

Zpráva o dopadech činnosti

Pomáháme dětem. Nabízíme řešení.

Až 8 milionů
dětí žije v
ústavech

Z toho 1 milion
v Evropě

Více než 90%
z nich nejsou
sirotci

U dětí, které vyrůstají v ústavech, je:

500krát

větší pravděpodobnost než u jejich vrstevníků, že spáchají sebevraždu,

40krát

větší pravděpodobnost páchaní trestné činnosti a

10krát

větší pravděpodobnost, že se v dospělosti budou věnovat prostituci.

K dnešnímu dni se miliony eur vyplývaly na budování nebo podporu ústavů, které popírají právo dětí na bezpečné a šťastné dětství.

“Mezi bydlením doma a tady je obrovský rozdíl. U prarodičů jsme moc rádi. Cítíme se tam lépe, máme pocit, že na nás někomu záleží. Moc rádi se tam vracíme na prázdniny a na rodinné oslavy. Myslím si, že dětem, které tohle dělat nemohou, je to moc líto, protože by také rády měly rodinu a z ústavu odešly.”

Ana (Moldavsko), 15 let, porovnává život v ústavu s dobou, kterou tráví se svými prarodiči.

Organizace Lumos:

Podpořila 11 977 dětí

při odchodu z ústavů do bezpečného, pečujícího rodinného prostředí.

Zachránila život více než 430 dětem

které trpěly podvýživou, zanedbáváním nebo tím, že jim nebyla zajištěna potřebná lékařská péče.

Vyškolila 15 000 osob

včetně pracovníků v přímé péči, učitelů, psychologů, sociálních pracovníků, ministrů vlád, odborníků ve zdravotnictví, osob odpovědných za vytváření koncepcí a strategií a poskytovatelů finančních prostředků.

Zajistila, aby se celkem 367 milionů eur

investovalo do uzavření ústavů a rozvoje komunitních služeb, místo aby se investovaly do výstavby dalších ústavů.

A jak se to podařilo...

Cesta organizace Lumos

Institucionalizace má závažné negativní dopady na zdraví, vývoj a životní šance dětí. Není vůbec jednoduché změnit systém tak, aby byla péče o všechny děti zajištěna v bezpečném a láskyplném rodinném prostředí.

Každá z těchto složek hraje zásadní roli při změně překonaného systému na systém, který děti chrání a umožňuje jim prožít hezké dětství a dospět k lepší budoucnosti.

"Můžete si přečíst mnoho výzkumů na téma fyzické, emoční a psychologické poškození dětí žijících v institucích, přesto vás nic dostatečně nepřipraví na pohled na řadu postýlek v kojeneckých ústavech a nepřírozené ticho... Je prokázáno sebepoškozující se chování dětí strádajících nedostatkem pozornosti a péče. Je to naše intuice, která nám napovídá, a výzkumy to potvrzují, že děti potřebují vyrůstat v rodině a těšit se z péče a pozornosti svých blízkých, kteří jim dávají pocit bezpečí, podporují jejich schopnosti a pomáhají jim dospět ve šťastné nezávislé dospělé lidi."

Georgette Mulheir, generální ředitelka organizace Lumos

Prostřednictvím naší politiky a obhajování práv znevýhodněných osob ovlivňujeme osoby s rozhodovacími pravomocemi i přerozdělování financování

Proč?

Až do roku 2009 nebylo nahrazení ústavů službami poskytovanými v rámci komunity pro Evropskou unii politickou prioritou. Škodlivých dopadům institucionalizace se nevěnovala pozornost. Místo toho panovalo přesvědčení, že ústavy je třeba zlepšovat. V důsledku toho se stovky milionů eur z evropských peněz utratily za udržování stávajících nebo budování nových ústavů.

I přes tyto ohromné finanční investice pokračuje často v rekonstruovaných ústavech zavedená již překonaná praxe: malé děti se i nadále umísťují do ústavů, přestože existují důkazy o způsobeném trvalém emocionálním poškození v tomto raném vývoji. Dospělí a děti se zdravotním postižením se stále umísťují společně bez ohledu na to, že děti potřebují zcela jinou péči, a neexistují také adekvátní postupy, které by zabránily možnému zneužívání dětí. V některých ústavech jsou ohrožené děti umísťovány společně s dětmi a mladistvými, kteří spáchali závažné přečiny.

Vylepšování ústavů dětem žádné významné zlepšení nepřináší. Ve skutečnosti je to tak, že samotná investice může ještě více zkomplikovat zavírání ústavů a rozvoj komunitních služeb, které by mnohem lépe naplňovaly potřeby dětí.

“Spolupráce s organizací Lumos je potěšením. Lumos poskytuje včas spolehlivé informace, které účinně slouží jako základ práce Evropské komise a velice často nám pomáhají identifikovat potřebu určitých opatření, jichž si služby zajišťované Komisí dříve nebyly vědomy. Lumos prokazuje neuvěřitelnou vytrvalost. Mohu uvést případ Bulharska, kde v úsilí o deinstitucionalizaci odvádí obrovský kus práce.”

Úředník Evropské komise odpovědný za fondy pro Bulharsko

Organizace Lumos:

- Na úrovni EU dokázala zviditelnit škodlivost institucionalizace.
- Prosadila přesměrování více než 367 milionů eur, které by se jinak investovaly do budování a údržby ústavů. Tyto prostředky se tak investovaly do programů, které nahrazují ústavy komunitními službami.
- Ve spolupráci s Evropskou expertní skupinou vypracovala a uveřejnila důležitou Zprávu o přechodu od ústavní péče k péči komunitní. Evropská komise a Evropský parlament ji využily ke změně politiky a priorit v rámci Evropských fondů.
- Ovlivnila vytváření nových předpisů o využívání fondů EU, které zakazují investice do ústavů a podporují rozvoj rodinné péče.
- Na žádost Evropské komise vytvořila a uveřejnila pokyny k využívání fondů EU na deinstitucionalizaci. Pokyny, které byly vytvořeny ve spolupráci s Evropskou expertní skupinou, byly přeloženy do třinácti jazyků a využívají se také k proškolení úředníků Evropské komise, zástupců národních vlád a dalších nevládních neziskových organizací.

Sdílením zkušeností zvyšujeme kompetence odborníků

Proč?

Když organizace Lumos zahájila program deinstitucionalizace, v mnoha zemích neexistovala nabídka speciálních služeb pro děti a chyběla v nich legislativa potřebná k jejich vytvoření. Nebyly k dispozici žádné nebo jen ojedinělé podpůrné služby pro rodiny, péstounská péče vůbec neexistovala nebo byla velmi omezená, neexistovaly služby pro mladé lidi odcházející z ústavů. Byl nedostatek dobře vyškoleného personálu a chyběla kapacita pro řízení komplexních programů změn. Odborný personál s kvalitním vzděláním je pro zajištění náležité péče o ohrožené děti a pro jejich podporu nezbytný.

"Zúčastnila jsem se různých seminářů a školení, které organizace Lumos nabízí na téma rozvoje individuálního přístupu k dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o velmi důležité znalosti, které nám učitelům pomáhají podpořit každé dítě. Například před rokem byla do mé třídy integrována dívka, která se vrátila z ústavu domů. Nejprve pro ni bylo velmi těžké naučit se všechno, co se v jednotlivých předmětech učilo, a zvládat všechny domácí úkoly tak dobře jako její spolužáci, ale je to silná osobnost a je velmi pracovitá. Pomáhala jsem jí také po vyučování. Nyní je sebevědomější a udělala obrovský pokrok; někdy pomáhá s učením i ostatním dětem. Mám z téhle dívenky radost. Je dobrým příkladem toho, že inkluzivní vzdělávání funguje, když dítěti poskytneme tu správnou podporu."

Učitelka ve škole, která s podporou organizace Lumos zavedla inkluzivní vzdělávání

Organizace Lumos:

- Vyškolila více než 15 000 vedoucích pracovníků, učitelů, psychologů, sociálních pracovníků a pečovatелů a více než 1 800 osob s rozhodovacími pravomocemi na vysokých pozicích v celkem šesti zemích včetně úředníků EU v Bruselu.
- Uspořádala 46 studijních návštěv ve Spojeném království pro 410 klíčových osob s rozhodovacími pravomocemi a vedoucích pracovníků ze zemí s vysokými počty dětí umístěných v ústavech. Tyto návštěvy, jejichž cílem bylo ukázat, jak je možné se o děti postarat bez ústavů, jsou velice efektivním nástrojem při přesvědčování vlád k tomu, aby změnily politiku a strategii v péči o ohrožené děti.
- Uspořádala první 'letní školu' pro delegáty z místních a národních vlád na téma nejlepší praxe v deinstitucionalizaci. Letní školy se zúčastnilo 40 účastníků z Moldavska, České republiky, Ukrajiny, Chorvatska a Haiti.
- Uspořádala mnoho školení v oblasti péče o ohrožené děti, například: příprava dětí na odchod z ústavů, péstounská péče, inkluzivní vzdělávání a ochrana dětí či terapeutické intervence u dětí se zdravotním postižením, které trpí závažným zanedbáváním.

Měníme legislativu

Proč?

Jedním z důvodů, proč v ústavech končí tolik dětí, je skutečnost, že legislativa, která je má chránit a zajistit poskytování služeb, které děti potřebují, neodpovídá potřebnému standardu. Ke zlepšení právního rámce je třeba odvést složitou a kvalifikovanou práci.

V některých zemích vůbec neexistuje koncepce péstounské péče; v jiných třeba existuje, ale není poskytována u dětí se zdravotním postižením. V mnoha zemích vůbec neexistuje povinnost státu aktivně chránit děti, aby nebyly oddělovány od svých rodin. Ústavy často dostávají financování 'na hlavu', což vedení ústavů motivuje k tomu, aby si hledala způsoby, jak budovy ústavů naplňovat.

Mezinárodní financování a mezinárodní právo jsou ve vzájemném rozporu: Úmluva OSN o právech dítěte (UNCRC) a Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením (CRPD) striktně zakazují institucionalizaci, ale orgány rozhodující o financování i nadále investují peníze do výstavby nebo rekonstrukce ústavů.

“Příspěvek organizace Lumos k rozvoji inkluzivního vzdělávání je naprosto zásadní, zejména pak podpora, kterou organizace poskytuje naší vládě při přípravě nové legislativy a předpisů, jež umožňují reorganizaci a vytváření nových služeb v oblasti vzdělávání, a pak také při jejich naplňování; vyhodnocování dětí v pobytových zařízeních a jejich integrace do společnosti i vzdělávání zainteresovaných pracovníků na všech úrovních pomohlo vypořádat se se všemi výzvami v oblasti inkluzivního vzdělávání.”

Moldavský vládní úředník odpovědný za vzdělávání

Organizace Lumos:

- Úspěšně realizovala mimo jiné aktivity týkající se podpory novely zákona o sociálně právní ochraně dětí v České republice. Ta je velkým krokem směrem k transformaci systému péče o znevýhodněné děti.
- Pomohla připravit a zavést zákony v Moldavsku, které přeměňují finanční prostředky z ústavů do komunitních služeb a vytvářejí systém inkluzivního vzdělávání.
- Podpořila přípravu Národního akčního plánu pro úplnou deinstitucionalizaci v Bulharsku. Tento plán počítá se zavedením široké škály komunitních služeb v období 15 let a postupného uzavření všech stávajících ústavů pro děti.
- Ovlivnila chápání EU ve vztahu k jejím právním závazkům vyplývajícím z Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Díky tomu se vyjasnilo, že jakékoli využívání fondů EU na rekonstrukce nebo budování ústavů pro děti se zdravotním postižením by mohlo znamenat, že EU porušuje Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením.

Pomáháme zemím přeměrovávat financování

Proč?

Jednou z výzev v oblasti mezinárodního rozvoje je zajištění udržitelnosti nového systému v budoucnu. V případě práce, které se věnuje organizace Lumos, je finanční udržitelnost logickou součástí celého systému.

Velké sumy peněz se často investují do rekonstrukcí ústavních budov, ale výzkumy ukazují, že tím se významně nemění samotná péče o děti. Existuje také velmi rozšířená mylná představa, že ústavy jsou levnější než rodina a komunitní služby.

Faktem je, že provoz ústavů je velice drahý. Drahé jsou dokonce i ústavy, ve kterých jsou extrémně nevyhovující podmínky, protože je nutné je provozovat 24 hodin denně, navíc velké budovy prostě vyžadují velké náklady na údržbu. Výzkumy ukazují, že ústavní péče je při přepočtu nákladů na dítě významně dražší než podpůrné služby pro rodiny nebo pěstounská péče. Často i malá intervence v rodině může zabránit tomu, aby dítě skončilo v ústavu. To je nejen lepší pro dítě, ale zároveň to státu šetří náklady na dlouhodobý pobyt dítěte v ústavu. Dopady ústavní péče na mladé dospělé, jsou ve většině případů tak špatné, že náklady z dlouhodobého hlediska jsou pro společnost mnohem vyšší, než kolik by stálo poskytování velmi kvalitních komunitních služeb.

Přesměrování finančních prostředků do komunitních služeb místo do ústavů může být pro některé země složitější. Ze zkušeností organizace Lumos však vyplývá, že když se použije plán deinstytucionalizace založený na analýze situace, jsou vlády schopny vytvořit nové služby, které jsou finančně udržitelné - a tyto služby nejsou nákladnější než financování institucionální péče.

“Ještě před dvěma lety, když za mnou přišli rodiče s dítětem s hydrocefalem, musel jsem jim říci, že si musejí sehnat peníze na léčbu sami. Teď už nemusím řešit, jak mám rodičům vysvětlit, že kromě vyrovnání se s tragickou diagnózou si také musejí koupit drahý speciální chirurgický implantát pro léčbu hydrocefalu.”

Dr. Alioski, neurochirurg, Bulharsko

Organizace Lumos:

- Vypracovala rozsáhlou analýzu poměru vynaložených prostředků k celkovému zisku, v níž porovnává ústavní péči a komunitní služby. Tím ukazuje osobám, které rozhodují o financování, že deinstytucionalizace představuje efektivnější využívání zdrojů, čímž je vede k přesměrovávání peněz, jež byly dříve určeny pro ústavy.
- Pomohla změnit předpisy EU týkající se financování a zajistila tak, že se strukturální fondy budou od roku 2014 využívat k podpoře přechodu od ústavů ke komunitním službám.
- Pomohla moldavské vládě zavést zákony na vyhrazení a ochranu prostředků určených pro ústavy a jejich přesměrování do komunitních služeb. V důsledku toho je nejchudší země Evropy schopna financovat celou řadu nových služeb – podpůrné služby pro rodiny, pěstounskou péči či domovy rodinného typu. Úspory se využily také na to, aby se do 40% škol v Moldavsku přijali asistenti pedagoga pro děti se zdravotním postižením a vznikla centra pro podporu inkluzivního vzdělávání. Předtím Moldavsko nemohlo poskytovat dětem se zdravotním postižením vzdělávání v běžných školách hlavního vzdělávacího proudu.
- Díky intervenci organizace Lumos investovalo bulharské ministerstvo zdravotnictví v letech 2011 až 2013 částku 500 000 liber do speciálních chirurgických implantátů pro děti s hydrocefalem. Díky tomu se podařilo zachránit život 280 dětem.

Vytváříme nové systémy péče a podpory dětí

Proč?

Šedesát let výzkumů ukazuje, že ústavy mají negativní dopad na zdraví, vývoj a budoucí šance dětí. Je nezbytně důležité nahrazovat ústavy komunitními službami, ale tento proces změny je velmi složitý. Mnoho dětí by se mohlo vrátit domů do své rodiny, kdyby fungovaly ty správné podpůrné služby. U dětí, které se domů vrátit nemohou, je možné využít pěstounskou péči nebo domovy pro malou skupinu dětí.

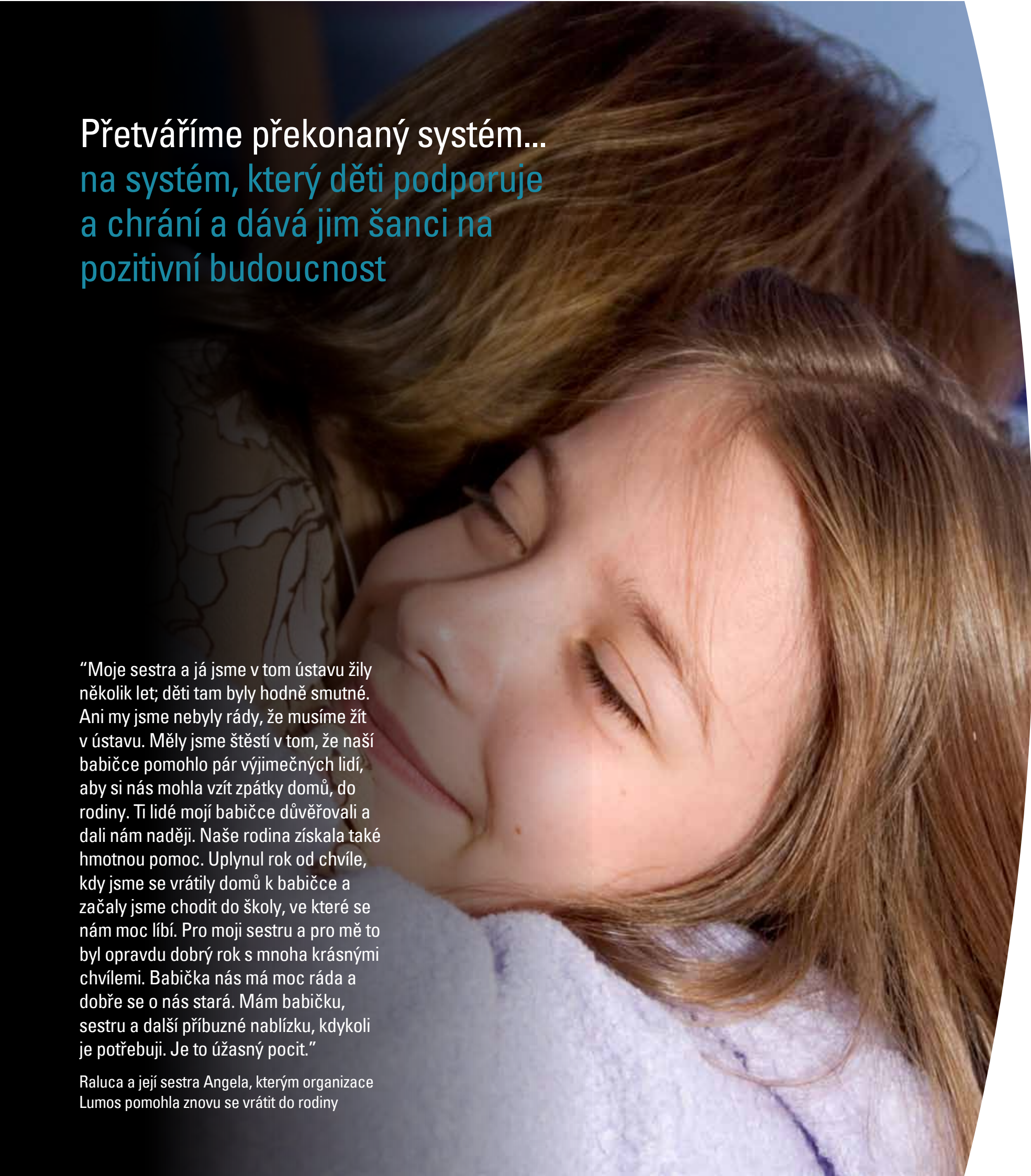
Změny v péči o dítě mohou být destruktivní, pokud nastanou náhle. Existuje řada způsobů, které se dají využít, aby se tento přechod dětem usnadnil. Efektivní příprava, včetně specializovaného školení sociálních pracovníků a pracovníků ústavů, může významně snížit negativní dopady změny a může dětem pomoci zvyknout si na rodinný život nebo na život v alternativním umístění.

“Cítím se lépe; cítím se v bezpečí. Jídlo mi chutná a jsem rád, že mám svůj vlastní pokoj. Tam (v ústavu) to tak dobré nebylo – ostatní kluci mě šikanovali a neměl jsem tam žádné kamarády. A někdy jsem měl hlad. Ale teď jsem spokojený, mám kamarády.”

Anatol (Moldavsko) se odstěhoval z ústavu do domova rodinného typu (s malou skupinou dětí), který zajistila organizace Lumos

Organizace Lumos:

- Vytvořila modelový přístup k transformaci systémů péče a odzkoušela jej ve čtyřech zemích.
- Pomohla vládám ve třech zemích vytvořit nové služby, které podporují děti v tom, aby mohly žít ve své rodině, být součástí komunity a rozvíjet se a využívat svůj potenciál – podpůrné služby pro rodiny, pěstounskou péči, domovy pro malou skupinu dětí, inkluzivní vzdělávání a komunitní zdravotnické služby.
- Pomohla téměř 12 000 dětí opustit ústavy a zabránila umístění mnoha dalších dětí do nich.
- Vytvořila inovativní přístupy, které pomáhají vyhodnotit potřeby každého dítěte, naplánovat služby, jež děti potřebují, a připravit dítě a jeho rodinu na odchod z ústavu.
- Dosáhla v evropském regionu bodu zlomu – většina vlád už má vytvořené plány na zavírání ústavů a na jejich nahrazování péčí poskytovanou v rodině.

Přetváříme překonaný systém... na systém, který děti podporuje a chrání a dává jim šanci na pozitivní budoucnost

“Moje sestra a já jsme v tom ústavu žily několik let; děti tam byly hodně smutné. Ani my jsme nebyly rády, že musíme žít v ústavu. Měly jsme štěstí v tom, že naši babičce pomohlo pár výjimečných lidí, aby si nás mohla vzít zpátky domů, do rodiny. Ti lidé mojí babičce důvěřovali a dali nám naději. Naše rodina získala také hmotnou pomoc. Uplynul rok od chvíle, kdy jsme se vrátily domů k babičce a začaly jsme chodit do školy, ve které se nám moc líbí. Pro moji sestru a pro mě to byl opravdu dobrý rok s mnoha krásnými chvílemi. Babička nás má moc ráda a dobře se o nás stará. Mám babičku, sestru a další příbuzné nablízku, kdykoli je potřebuji. Je to úžasný pocit.”

Raluca a její sestra Angela, kterým organizace Lumos pomohla znovu se vrátit do rodiny

Naším cílem je dosáhnout do roku 2030 toho, že v evropském regionu už nebudou žít žádné děti v ústavech.

Do roku 2050 chceme zajistit, aby už žádné děti nežily v ústavech nikde na světě. Chceme aby praxe umístování dětí do ústavů existovala již jen v učebnicích dějepisu.

Jak toho dosáhneme?

V příštích deseti letech organizace Lumos:

- Rozšíří svoji práci v evropském regionu tak, aby zajistila odchod více než 200 000 dětí z ústavů do rodiny.
- Rozšíří své působení v evropském regionu tak, aby zajistila jednotný přístup k ukončení institucionalizace.
- Bude spolupracovat s vládou Spojených států amerických, Organizací spojených národů, Evropskou unií a Světovou bankou na tom, aby všechny orgány poskytující financování chápaly ukončení institucionalizace jako prioritu.
- Bude spolupracovat s Organizací spojených národů na ukončení institucionalizace dětí.
- Rozšíří vzdělávání a technickou podporu pro další organizace, které se zaměřují na stejný cíl.
- Bude šířit závěry z výzkumů o tom, jaké jsou dopady institucionalizace, o tom, že děti, které odešly z ústavů do rodiny, mají lepší výsledky a možnosti, a také o ekonomické stránce procesu deinstitucionalizace.
- Bude spolupracovat s dárci a nadacemi a povzbuzovat je k tomu, aby přestali financovat ústavy a přesměrovali financování do služeb v rámci rodiny a komunity.
- Bude podporovat děti a dospívající z ústavů tak, aby mohli převzít zodpovědnost za vlastní budoucnost. Bude podporovat ukončení institucionalizace všech dětí.

Slovo na závěr...

"Jmenuji se Andrej a v ústavu číslo 2 jsem žil více než dva roky a měl jsem pocit, že jsem dítě nikoho. Ale chci vám říct, že teď už jsem šťastný. Jsem šťastný, protože žiju v rodině, jsem šťastný, že chodím do školy, kde se opravdu můžu učit různé věci, jsem šťastný, že se moje maminka rozhodla nabídnout mi možnost poznat život v rodině.

A zároveň je mi moc smutno, když pomyslím na tu spoustu jiných dětí, které v ústavu zůstaly; ty děti potřebují porozumění, podporu a lásku. V ústavu to nedostanou.

Těmto dětem bych chtěl poradit a říct jim, aby se učily, aby byly kamarádké, aby si věřily a aby si navzájem pomáhaly. Také bych chtěl říct dětem, které nemají rodinu, aby se nebály změny. Když se objeví možnost jít do rodiny, neměly by se toho děti bát, ale měly by věřit, že všechno bude skvělé.

Co by mohlo být krásnějšího než rodina?"

Andrej, kterému organizace Lumos pomohla odejít z ústavu do pěstounské rodiny

Užitečné odkazy

více informací najdete:

Lumos

www.wearelumos.org

Evropské pokyny a manuál k přechodu od ústavní péče k péči probíhající v rámci komunity

www.deinstitutionalisationguide.eu

Informace o projektu Proměnit slova v činy na webových stránkách organizace Lumos

www.wearelumos.org/stories/changing-attitudes-through-child-participation

Mulheir, G., "Deinstitutionalisation – A Human Rights Priority for Children with Disabilities". The Equal Rights Review: Vol. Nine (2012) pp117–137.

www.equalrightstrust.org/view-subdocument/index.htm?id=913

Mulheir, G. et al (2007) "Deinstitutionalising and Transforming Children's Services. A Guide to Good Practice".

www.wearelumos.org/sites/default/files/research/DI%20manual%20Europe%20GMulheir.pdf

Další informace jsou k dohledání na našich webových stránkách wearelumos.org, najít nás můžete také na Twitteru [@Lumos](https://twitter.com/Lumos) nebo nám můžete napsat e-mail na adresu info@lumos.org.uk

Nadace Lumos Foundation, založená J. K. Rowlingovou, je společnost s ručením omezeným zapsaná do rejstříku v Anglii a Walesu pod č. 5611912. Dobročinná organizace registrovaná pod číslem 1112575.

© Lumos 2014. Všechna práva vyhrazena.
(01.14)